

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. lapkričio 10 d.*

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas — Aplinka — Gamtos apsauga — Direktyva 92/43/EEB — 6 straipsnio 2 ir 3 dalys ir 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktai — Laukinė fauna ir flora — Natūralių buveinių išsaugojimas — Jūriniai vėžliai *Caretta caretta* — Jūrinių vėžlių apsauga Kiparisijos įlankoje — Bendrijos svarbos teritorija Kiparisijos kopos — Rūšių apsauga“

Byloje C-504/14

dėl 2014 m. lapkričio 11 d. pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama M. Patakia ir C. Hermes, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Graikijos Respubliką, atstovaujamą E. Skandalou,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas T. von Danwitz, teisėjai E. Juhász (pranešėjas), C. Vajda, K. Jürimäe ir C. Lycourgos,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. sausio 13 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2016 m. vasario 18 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

* Proceso kalba: graikų.

Sprendimą

1 Ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad:

- nesiėmusi Direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 1026), iš dalies pakeistos 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB (OL L 363, p. 368), 6 straipsnio 2 dalyje nurodytų priemonių tam, kad užkirstų kelią natūralių buveinių ir rūšių buveinių būklės blogėjimui, taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigta teritorija, trikdymui;
- neatlikusi jokio Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje numatyto poveikio vertinimo ir leidusi vykdyti intervencinę veiklą, galinčią individualiai ar kartu su kitais projektais reikšmingai paveikti atitinkamą teritoriją – pabloginti ir sunaikinti šiame regione gyvenančios prioritetinės rūšies *Caretta caretta* lizdų išsirengimo arealą, trikdydama aptariamą rūšį ir galiausiai pablogindama kopų ekotipų 2110, 2220 ir prioritetinės natūralios buveinės 2250 būklę ir sunaikindama juos,
- nesiimdama pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus reikiamų priemonių tam, kad sukurtų ir įgyvendintų veiksmingą griežtos jūrinių vėžlių *Caretta caretta* (prioritetinė rūšis) apsaugos sistemą Kiparisijos (Graikija) įlankoje, kad būtų užkirstas kelias bet kokiam šios rūšies trikdymui dauginimosi metu ir bet kokiai veiklai, galinčiai pabloginti dauginimosi vietų būklę ar padaryti joms žalą,

Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal minėtas Direktyvos 92/43 nuostatas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

2 Direktyvos 92/43 2 straipsnyje numatyta:

„1. Šios direktyvos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą europinėje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis, teritorijoje.

2. Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti gerą Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.

3. Taikant priemones pagal šią direktyvą, atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines ir vietines charakteristikas [ypatybes].“

3 Direktyvos 92/43 I priede „Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai, kurių apsaugai būtina steigti specialias saugomas teritorijas“ išvardyti įvairūs kopų buveinių tipai. Konkrečiai kalbant, šio priedo 22 punkto „Viduržemio jūros pakrančių kopos“ 2220 papunktyje paminėtos „Kopos su *Euphorbia terracina*“, o 2250 papunktyje „*Pakrančių kopos, apaugusios *Juniperus sp.* krūmynais“.

4 Pagal Direktyvos 92/43 4 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą „atrinktų Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą, nurodant teritorijas, kuriose yra vienas ar daugiau prioritetinių natūralių buveinių tipų ar prioritetinių rūšių, Komisija tvirtina 21 straipsnyje nustatyta tvarka“. Šio straipsnio 5 dalyje numatyta, kad teritoriją įtraukus į 4 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje paminėtą sąrašą, jai pradedamos taikyti Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2–4 dalys.

5 2006 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimu 2006/613/EB, kuriuo pagal Tarybos direktyvą 92/43/EEB patvirtinamas Viduržemio jūros biogeografinio regiono Bendrijos svarbos teritorijų sąrašas (OL L 259, 2006, p. 1), Kiparisijos kopos [*Thines Kyparissias (Neochori-Kyparissia)*] įrašytos į jo 1 priede esantį Bendrijos svarbos teritorijų (BST) sąrašą suteikiant BST kodą GR 25 50005 su pastaba „C“, kuri reiškia, kad šioje teritorijoje yra bent vienas natūralios buveinės tipas ir (arba) prioritetinga rūšis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 92/43 1 straipsnį.

6 Direktyvos 92/43 6 straipsnyje nurodyta:

„1. Specialioms saugomoms teritorijoms valstybės narės nustato būtinas apsaugos priemones, tarp jų, jei reikia, atitinkamus tvarkymo planus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar integruotus į kitus plėtos planus, ir atitinkamais įstatymais nustatytas, administracines arba sutartyje numatytas priemones, kurios atitinka teritorijoje esančių į I priedą įtrauktų natūralių buveinių tipų ir į II priedą įtrauktų rūšių ekologinius reikalavimus.

2. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, o taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti reikšmingas šios direktyvos tikslų atžvilgiu.

3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas [tinkamai įvertintas jų poveikis teritorijai atsižvelgiant į išsaugojimo tikslus]. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisum[o], ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.

4. Jei, nepaisant poveikio teritorijai neigiamo įvertinimo ir nesant alternatyvių sprendimų, šis planas ar projektas vis dėlto privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių svarbesnio viešojo intereso priežasčių, tarp jų ir socialinio ar ekonominio pobūdžio, valstybė narė imasi visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram *Natura 2000* vientisumui apsaugoti. Apie patvirtintas kompensacines priemones ji praneša Komisijai.

Kai atitinkamoje teritorijoje yra prioritetingas natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetinga rūšis, vieninteliai argumentai, kuriuos galima pateikti, yra argumentai, susiję su žmonių sveikata ar sauga, su labai svarbiomis aplinkai palankiomis pasekmėmis arba kitomis, Komisijos nuomone, įpareigojančiomis priežastimis neatsižvelgti į visuomenės interesus.“

7 Direktyvos 92/43 II priede „Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšys, kurių apsaugai reikia steigti specialias saugomas teritorijas“ kaip viena iš šių gyvūnų prioritetingų rūšių paminėtas jūrinis vėžlys *Caretta caretta*.

8 Direktyvos 92/43 12 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų paplitimo areale sistemą, draudžiančią:

- a) bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje;
- b) šias rūšis tyčia trikdyti, ypač jų dauginimosi, jaunikių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;
- c) tyčia naikinti ar rinkti kiaušinius gamtoje;

d) pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas [pabloginti dauginimosi ir poilsio vietų būklę ar sunaikinti jas].

2. Valstybės narės draudžia laikyti, transportuoti, parduoti ar mainyti, siūlyti parduoti ar mainyti gamtoje sugautus šių rūšių egzempliorius, išskyrus tuos, kurie teisėtai buvo pagauti prieš įgyvendinant šią direktyvą.

3. Šio straipsnio 1 dalies a ir b punktuose bei 2 dalyje nurodytas draudimas galioja visiems gyvūnų, kuriems šis straipsnis taikomas, gyvenimo etapams.

4. Valstybės narės sukuria į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių atsitiktinio gaudymo ar žudymo stebėjimo sistemą. Atsižvelgdamos į surinktą informaciją, valstybės narės imasi kitų būtinų tyrimo ir apsaugos priemonių, užtikrinančių, kad atsitiktinis gaudymas ar žudymas neturėtų reikšmingos neigiamos įtakos atitinkamoms rūšims.“

9 Direktyvos 92/43 IV priede, kuriame išvardijamos bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšys, kurias būtina griežtai saugoti, kaip viena iš tokių gyvūnų rūšių nurodytas jūrinis vėžlys *Caretta caretta*.

Graikijos teisė

10 Įstatymu Nr. 3937/2011 Graikijos Respublika teritoriją „Kiparisijos kopos“ paskelbė specialia saugoma teritorija.

Ikiteisminė procedūra

11 2010 m. rugpjūčio 9 d. ir lapkričio 19 d. elektroniniais laiškais Komisija Graikijos Respublikos paprašė pateikti informacijos apie Direktyvos 92/43 6 ir 12 straipsnių nuostatų įgyvendinimo sąlygas atitinkamoje teritorijoje *Natura 2000*, t. y. Kiparisijos kopų teritorijoje, įtrauktoje į sąrašą suteikiant kodą GR 25 50005 (toliau – Kiparisijos teritorija).

12 Atsižvelgusi į Graikijos Respublikos 2010 m. rugsėjo 29 d. ir 2011 m. sausio 26 d. pateiktus atsakymus Komisija nusprendė, kad ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 ir 3 dalis ir 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus.

13 Todėl 2011 m. spalio 28 d. ši institucija paragino Graikijos Respubliką per du mėnesius pateikti savo pastabas dėl šių kaltinimų.

14 Graikijos Respublika atsakė į šį raginimą 2011 m. gruodžio 27 d. ir balandžio 17 d. raštuose.

15 Išnagrinėjusi tuose raštuose pateiktą atsakymą ir atsižvelgusi į savo atstovų apsilankymo Kiparisijos teritorijoje 2012 m. liepos 17 d. rezultatus, 2012 m. spalio 1 d. Komisija priėmė pagrįstą nuomonę, kurioje nurodė šiai valstybei narei užtikrinti nuomonės laikymąsi iki 2012 m. gruodžio 1 d.

16 Graikijos Respublika atsakė į šią pagrįstą nuomonę 2012 m. lapkričio 27 d. raštu, kurį, gavusi 2013 m. gegužės 14 d. Komisijos raštą, vėliau papildė 2013 m. birželio 13 d., lapkričio 26 d., 2014 m. kovo 28 d., birželio 23 d. ir rugsėjo 17 d. elektroniniais laiškais.

17 Kadangi Graikijos Respublikos pateiktas atsakymas Komisijos neįtikino, 2014 m. lapkričio 11 d. ji pareiškė šį ieškinį.

Dėl prašymo leisti pateikti įrodymą pasibaigus rašytinei proceso daliai

- 18 Rašytinė proceso dalis buvo užbaigta 2015 m. balandžio 29 d.; 2015 m. birželio 16 d. Komisija, remdamasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 128 straipsnio 2 dalimi, paprašė leisti pateikti naują įrodymą, būtent – Graikijos *Symvoulío tis Epikrateias* (Valstybės Taryba, Graikija) nuomonę Nr. 32/2015 dėl Prezidento dekreto, kuriuo įsteigiamas regioninis parkas prie Kiparisijos įlankos, projekto (toliau – Prezidento dekretas).
- 19 Graikijos Respublika paprašė Teisingumo Teismo atmesti šį Komisijos prašymą.
- 20 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 128 straipsnio 2 dalies pirmą ir antrą sakinius išimties tvarka šalys dar gali pateikti įrodymų ar pasiūlymų pateikti įrodymus pasibaigus rašytinei proceso daliai ir turi nurodyti priežastis, dėl kurių uždelsė juos pateikti.
- 21 Šalys sutaria, kad aptariama nuomonė priimta 2015 m. balandžio 8 d. ir kad Graikijos Respublika paminėjo ją triplike, kurį pateikus Teisingumo Teismui 2015 m. balandžio 29 d. buvo užbaigta rašytinė proceso dalis.
- 22 Siekdama nurodyti priežastis, dėl kurių delsė pateikti minėtą nuomonę, Komisija teigia, kad apie jos egzistavimą sužinojo tik pasibaigus rašytinei proceso daliai.
- 23 Graikijos Respublika, kuri neginčija šio Komisijos teiginio, Teisingumo Teismo prašo atmesti šios institucijos pasiūlymą pateikti įrodymą, motyvuodama tuo, kad *Symvoulío tis Epikrateias* (Valstybės Taryba) nuomonė Nr. 32/2015 yra Prezidento dekreto priėmimo procedūros, kuri dar neužbaigta, dalis ir kad šioje nuomonėje nėra jokios naujos informacijos.
- 24 Dėl Graikijos Respublikos prieštaravimų reikia konstatuoti, pirma, kad aptariama nuomonė yra galutinė ir kad, neatsižvelgiant į tai, jog vėliau *Symvoulío tis Epikrateias* (Valstybės Taryba) galėtų pateikti nuomonę dėl pakeisto Prezidento dekreto projekto, iš principo daugiau ji nebus keičiama.
- 25 Antra, teiginys, kad minėtoje nuomonėje nepateikta jokios naujos informacijos, nekelia abejonių dėl jos priimtumo pagal Procedūros reglamento 128 straipsnio 2 dalį, nes įrodymų turinys turi būti vertinamas nagrinėjant bylą iš esmės.
- 26 Šiomis aplinkybėmis *Symvoulío tis Epikrateias* (Valstybės Taryba) nuomone Nr. 32/2015 galima remtis kaip įrodymu šiame procese tiek, kiek ši nuomonė susijusi su faktine ir teisine padėtimi, susiklosčiusia pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, būtent 2012 m. gruodžio 1 d.

Dėl ieškinio

Dėl pirmojo kaltinimo, susijusio su Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalies pažeidimu dėl to, kad nebuvo imtasi priemonių, kurios yra būtinos siekiant išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių būklės blogėjimo, taip pat rūšies Caretta caretta trikdymo

- 27 Pateikdama pirmąjį kaltinimą Komisija remiasi keliomis faktinėmis padėtimis ir tvirtina, kad Graikijos Respublika pažeidė bendrąjį būklės bloginimo ir trikdymo draudimą, numatytą Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalyje.
- 28 Šiuo klausimu pažymėtina, kad veikla gali būti laikoma atitinkančia minėtą nuostatą tik jei yra užtikrinama, jog ji nesukelia jokio trikdymo, galinčio daryti didelį poveikį Direktyvos 92/43 tikslams, ypač joje siekiamam natūralių buveinių, faunos ir floros apsaugos tikslui. Siekdama konstatuoti Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalies pažeidimą Komisija privalo teisiškai pakankamai įrodyti, kad

atitinkama valstybė narė nesiėmė tinkamų apsaugos priemonių, kurios prisidėtų prie to, kad projektų vykdymas, jei jie buvo vykdomi įsteigus nagrinėjamą teritoriją, nesukeltų atitinkamų rūšių buveinių būklės blogėjimo ir šių rūšių trikdymų, galinčių turėti didelį poveikį, atsižvelgiant į šios direktyvos tikslą užtikrinti minėtų rūšių apsaugą (pagal analogiją žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Komisija / Bulgarija*, C-141/14, EU:C:2016:8, 56 ir 57 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).

- 29 Vis dėlto tam, kad būtų nustatytas Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalies pažeidimas, Komisija neprivalo įrodyti, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp įrenginių, pastatytų vykdant projektą, eksploatavimo ir stipraus atitinkamų rūšių trikdymo. Iš tiesų pakanka, kad ši institucija įrodytų, jog egzistuoja tikimybė arba pavojus, jog toks eksploatavimas sukels tokį trikdymą (2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Komisija / Bulgarija*, C-141/14, EU:C:2016:8, 58 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 30 Komisijos pateiktas įrodymas, kad egzistuoja tokia tikimybė ar pavojus, vis dėlto neatima iš atitinkamos valstybės narės galimybės įrodyti, jog aptariama priemonė atitinka Direktyvos 92/43 6 straipsnio 4 dalyje nustatytas sąlygas ir kad ji yra poveikio saugomos teritorijos apsaugos tikslui vertinimo dalykas (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 56 ir 57 punktus).
- 31 Atsižvelgiant būtent į šiuos samprotavimus reikia nagrinėti konkrečių argumentų, kuriuos Komisija išdėstė šiame ieškinyje pateikdama pirmąjį kaltinimą, pagrįstumą.

Dėl pirmojo kaltinimo, kad Graikijos Respublika leido vykdyti nekilnojamojo turto projektus Kiparisijos teritorijoje arba pritarė tokiam vykdymui

– Šalių argumentai

- 32 Komisija Graikijos Respubliką kaltina:

- dėl pastatų statybos Agiannaki (Graikija) 2006 ir 2010 m.;
- dėl leidimo statyti trejus poilsio namus Vounaki (Graikija) išdavimo 2012 m. ir jų faktinės statybos 2013 m.;
- dėl darbų vykdymo įgyvendinant nekilnojamojo turto plėtros projektą, pagal kurį tarp Agiannaki ir Elaia (Graikija) turi būti pastatyta penkiasdešimt poilsio namų, ir
- dėl to, kad turėtų būti išduotas leidimas statyti Elaia ketverius poilsio namus (toliau kartu – aptariama infrastruktūra).

- 33 Komisija mano: kadangi dėl aptariamų infrastruktūros teršiamo aplinka, keliama vibracija, daugėja žmonių, taip pat skleidžiama garso ir šviesos tarša, ši infrastruktūra daro žalą Kiparisijos teritorijoje esančioms kopų buveinėms ir trikdo jūrinius vėžlius *Caretta caretta*. Ji priduria, kad šie statiniai yra arti šių vėžlių dauginimosi arealų.
- 34 Graikijos Respublika pripažįsta, kad regione, kuriame yra Kiparisijos teritorija, be kita ko, buvo vykdomos tam tikro masto nekilnojamojo turto statybos, tačiau nurodo, kad anksčiau veikla statybų sektoriuje buvo intensyvesnė, o kilus ekonominei krizei minėtoje teritorijoje ji faktiškai buvo nutraukta. Ši valstybė narė tvirtina, kad šioje teritorijoje bet kokia statyba neturint iš anksto išduoto leidimo yra draudžiama ir kad joks naujas leidimas nebus išduotas, kol bus priimtas Prezidento dekretas.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 35 Reikia konstatuoti, kad aptariama infrastruktūra, kalbant konkrečiau, nekilnojamojo turto projektų plėtra ir poilsio namų statyba, taip pat jų paskesnis naudojimas, kurį Komisija ginčija, gali labai paveikti Kiparisijos teritorijoje esančias buveines. Be to, šios infrastruktūros įrengimas ir naudojimas dėl jos keliamo triukšmo, šviesos ir žmonių buvimo gali iš esmės trikdyti jūrinius vėžlius *Caretta caretta* dauginimosi metu.
- 36 Tačiau, pirma, pagal Direktyvos 92/43 4 straipsnio 5 dalį jos 6 straipsnio 2–4 dalys teritorijai taikomos tik tada, kai ši teritorija įtraukta į šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje numatytą sąrašą. Kiparisijos kopos į BST sąrašą įrašytos 2006 m. liepos 19 d. Sprendimu 2006/613.
- 37 Antra, išskyrus atvejį, kai Komisija sumažintų savo ieškinio apimtį ir sutiktų su vėlesne data, įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į tokią padėtį valstybėje, kuri buvo susiklosčiusi pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, ir Teisingumo Teismas negali atsižvelgti į vėliau įvykusius pasikeitimus. Nagrinėjamu atveju Graikijos Respublikai nustatytas terminas užtikrinti Komisijos pagrįstos nuomonės laikymąsi baigėsi 2012 m. gruodžio 1 d.
- 38 Šiomis aplinkybėmis reikšmės turintis laikotarpis, dėl kurio nagrinėjant šį ieškinį galima daryti išvadą, jog per jį buvo pažeista Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalis, tęsėsi tik nuo 2006 m. liepos 19 d. iki 2012 m. gruodžio 1 d.
- 39 Pirma, dėl kaltinimo, susijusio su pastatų statyba Agiannaki 2006 m., reikia konstatuoti, kad Komisija neįrodė, jog šių darbų leidimas buvo išduotas ir jie buvo vykdomi reikšmingu laikotarpiu, t. y. po 2006 m. liepos 19 d., todėl neįmanoma įrodyti, kad jie yra Graikijos Respublikai inkriminuojamo įsipareigojimų neįvykdymo dalis.
- 40 Taigi atsižvelgiant į šio sprendimo 35 punkte padarytas išvadas Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalies pažeidimas turi būti konstatuotas vien dėl 2010 m. vykusių statybų.
- 41 Vis dėlto kalbant apie pastatus, pastatytus iki reikšmės turinčio laikotarpio, t. y. iki 2006 m. liepos 19 d., atsižvelgiant į šio sprendimo 35 punkte padarytas išvadas, reikia konstatuoti, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalis pažeista, kaip teigė generalinė advokatė išvados 55 ir 58 punktuose, dėl to, kad Graikijos Respublika nepakankamai apibrėžė šių pastatų naudojimą (pagal analogiją žr. 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/09, EU:C:2011:768, 124, 125 ir 128 punktus). Nors pagal teisinio saugumo principą prireikus galima būtų pateisinti tokį naudojimą, pagal analogiją šios direktyvos 6 straipsnio 4 dalyje numatyta nukrypti leidžiančiai procedūrai, Graikijos Respublika nesirėmė tokiu pateisinimu, kuris reikštų, be kita ko, jog reikia išnagrinėti, ar yra ne tokių žalingų sprendimų, ir palyginti atitinkamus interesus remiantis pagal minėto straipsnio 3 dalį atliktu poveikio saugomos teritorijos apsaugos tikslui vertinimu (žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 57 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 42 Antra, dėl leidimo 2012 m. statyti trejus poilsio namus Vounaki ir jų statybos 2013 m. reikia pažymėti, kad, nors tik leidimas statyti šiuos poilsio namus yra susijęs su laikotarpiu, turinčiu reikšmės vertinant nurodytą įsipareigojimų neįvykdymą, jis gali padaryti didelę žalą Kiparisijos teritorijoje esančioms kopų buveinėms ir stipriai sutrikdyti jūrinius vėžlius *Caretta caretta*. Todėl dėl šio leidimo yra neįvykdyti įsipareigojimai pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.
- 43 Trečia, dėl penkiasdešimties poilsio namų tarp Agiannaki ir Elaia statybos darbų pradžios Komisija iš tikrųjų pažymi, kad Graikijos Respublikos valdžios institucijos nėra išdavusios leidimo. Vis dėlto Graikijos Respublika negali pagrįstai teigti, kad dėl to, jog nesant iš anksto išduoto leidimo šių darbų vykdymas draudžiamas, tokie darbai negali būti jai inkriminuojami ir todėl negalima teigti, kad

neįvykdyta Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalis. Iš tikrųjų, kaip teigia Komisija, ši valstybė narė nesukūrė tinkamos apsaugos sistemos, nepaisė šio draudimo statyti ir dėl to buvo pradėti nekontroliuojami ir neplanuoti statybos darbai.

- 44 Ketvirta, dėl teiginio, kad turėtų būti išduotas leidimas statyti Elaia ketverius poilsio namus, pakanka pažymėti, kad tokio ketinimo nurodymas neįrodžius, jog leidimas iš tikrųjų bus išduotas, nėra pakankamas pagrindas konstatuoti Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalies pažeidimą.
- 45 Todėl darytina išvada, kad Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį, kai toleravo pastatų statybą Agiannaki 2010 m., kitų pastatų Agiannaki naudojimą 2006 m. nesant pakankamo reglamentavimo ir penkiasdešimties poilsio namų tarp Agiannaki ir Elaia statybos darbus, taip pat leido statyti trejus poilsio namus Vounaki 2012 m. Reikia atmesti likusią pirmojo kaltinimo dalį.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika leido vystyti patekimo į Kiparisijos teritorijoje esančius paplūdimius infrastruktūrą

– Šalių argumentai

- 46 Komisija Graikijos Respubliką kaltina pritarus tam, kad Kiparisijos teritorijoje:
- būtų atidaryti penki nauji keliai į Agiannaki paplūdimį,
 - būtų nutiestas kelias, jungiantis Kalo Nero paplūdimį ir Elaia palei esamą geležinkelio liniją, ir
 - būtų padengti bitumine danga kai kurie esami keliai.
- 47 Komisija nurodo, kad naujų kelių į paplūdimį atsiradimas turi žalingų pasekmių šiai teritorijai. Ji teigia, kad, nepaisant skirtų baudų ir Graikijos valdžios institucijų reikalaujamos reabilitacijos, šie keliai ir toliau eksploatuojami. Dėl to transporto priemonės gali lengvai patekti į paplūdimį, keliamas triukšmas ir teršiama aplinka.
- 48 Be to, Komisija mano, kad tam tikrų esamų kelių dengimas bitumine danga ir kelio, jungiančio Kalo Nero paplūdimį ir Elaia palei geležinkelio liniją, tiesimas kenkia kopų buveinėms ir trikdo jūrinius vėžlius *Caretta caretta*.
- 49 Graikijos Respublika tvirtina, kad dėl lygios žemės paviršiaus formos ir aplinkybės, kad Kiparisijos teritorija seniausiai gyvenama, patekti į paplūdimį visada buvo lengva. Be to, šioje teritorijoje jau seniai yra kitų statmenų privažiavimų prie paplūdimio.
- 50 Dėl tariamo penkių naujų kelių Agiannaki paplūdimio kryptimi atsiradimo Graikijos Respublika pažymi, kad šie keliai egzistuoja nuo XX amžiaus septintojo dešimtmečio, o jų buvimo faktas ir tai, kad jie yra bendrojo naudojimo, patvirtinta teismo sprendimu. Kad ir kaip būtų, dėl keturių iš tų penkių kelių tiesimo ir penktajame kelyje neturint iš anksto išduoto aplinkosaugos leidimo vykdytų darbų atitinkamai statybos bendrovei 2012 m. buvo skirtos baudos. Ši valstybė narė nurodo, kad valdžios institucijos yra inicijavusios kelis baudžiamuosius persekiojimus, taip pat šiuo metu vyksta keli teismo procesai dėl tų baudų ir minėtų kelių teisėtumo.
- 51 Dėl tiesiamo kelio, jungiančio Kalo Nero paplūdimį ir Elaia palei geležinkelio liniją, Graikijos Respublika teigia, kad pagal Direktyvą 92/43 nereikalaujama šią seniausiai gyvenamą teritoriją paversti neprieinama teritorija ir kad pagal šios direktyvos 2 straipsnio 3 dalį taikant direktyvoje numatytas priemones turi būti atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines

ir vietines ypatybes. Tačiau geležinkelio linija ir greta jos tiesiamas kelias yra gerokai nutolę nuo paplūdimio ir pastarasis kelias reikalingas tam, kad būtų galima privažiuoti prie kiekvieno nuosavybės objekto.

- 52 Dėl kaltinimo iš dalies padengus bitumine danga tam tikrus esamus pakrančių kelius Graikijos Respublika tvirtina, kad tai leido sumažinti dulkelį ir triukšmą. Ji nurodo, kad galimybė patekti į paplūdimį priklauso nuo kelio praktiškumo, o ne nuo to, ar jis padengtas bitumu, ir kad toks kelių dangos pakeitimas visai neturi įtakos jūrinių vėžlių *Caretta caretta* galimybei dėti kiaušinius.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 53 Pirma, dėl naujų kelių link jūros atsiradimo reikia konstatuoti, kad jie palengvina transporto priemonių patekimą prie paplūdimio, todėl keliai yra automobilių eismą didinantis veiksnys. Faktiškai iš Komisijos pateiktos *Symvoulio tis Epikrateias* (Valstybės Taryba) nuomonės Nr. 32/2015 matyti, kad neregamentuojamas automobilių statymas aklakeliuose ir kelių kelkraščiuose daro žalą Kiparisijos teritorijoje nustatytų rūšių kopų buveinėms. Dėl tokio supaprastinto privažiavimo ir automobilių eismo padidėjimo padaugėja triukšmo ir šviesos, o tai trikdo jūrinius vėžlius *Caretta caretta*, kai šie deda kiaušinius ir peri jauniklius. Beje, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, ypač iš dokumentų, esančių ieškinio 17 h ir 17 i prieduose, pati Graikijos Respublika konstatavo, kad šių kelių atsiradimas ir tiesimas yra neteisėtas ir sukelia žalą.
- 54 Nors Graikijos Respublika nesuteikė leidimo dėl kelių Kiparisijos teritorijoje ir prie to neprisidėjo, ji neneigia Komisijos, kuri tvirtina, kad šie keliai toliau eksploatuojami nepaisant pradėtų baudžiamųjų persekiojimų ir įvairių šiuo metu vykstančių teismo procesų, kaltinimų.
- 55 Tačiau vien dėl to, kad, pirma, nedelsė pradėti aptariamus kelius nutiesusios bendrovės vadovų baudžiamąjį persekiojimą ir skirti šiai bendrovei administracinę nuobaudą, antra, teigė nacionaliniuose teismuose, kad minėti keliai neteisėti ir turi būti panaikinti, Graikijos Respublika nėra įvykdžiusi konkretaus įsipareigojimo pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį (pagal analogiją žr. 1999 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-365/97, EU:C:1999:544, 109 punktą).
- 56 Kaip teigia Komisija, Graikijos Respublika turėjo padaryti taip, kad šie privažiavimai nebūtų eksploatuojami ir kad jų naudojimas nestipriai trikdytų jūrinius vėžlius *Caretta caretta*, taip pat nedarytų žalos Kiparisijos teritorijoje esančioms kopų buveinėms.
- 57 Nesiimdama laikinų šios teritorijos apsaugos priemonių, kad apribotų naudojimąsi aptariamais privažiavimais iki minėtų teismo procesų dėl šių privažiavimų teisėtumo ir galimo panaikinimo, nors, kaip teigė generalinė advokatė išvados 77 punkte, nėra įrodymų, patvirtinančių, kad tokios priemonės būtų neįmanomos dėl Sąjungos faktinių ar teisinių motyvų, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.
- 58 Antra, dėl tiesiamo kelio, turinčio sujungti Kalo Nero paplūdimį ir Elaia palei geležinkelio liniją, reikia konstatuoti, kad jis nutiestas lygiagrečiai su esama geležinkelio linija ir kad Komisija ir Graikijos Respublika sutaria dėl to, jog šis kelias, išskyrus dvi atkarpas, yra nutolęs nuo pakrantės daugiau kaip 200 m ir neturi išvažiavimų prie paplūdimio. Tokiomis aplinkybėmis Komisija neįrodė, kad yra didelė tikimybė, jog tiesiamas kelias, jungiantis Kalo Nero paplūdimį ir Elaia palei geležinkelio liniją, darys didelį poveikį kopų buveinėms ir jūriniams vėžliams *Caretta caretta*.
- 59 Trečia, dėl tam tikrų pakrančių kelių dengimo bitumu reikia pažymėti, kad smėlio takų dengimas bitumine danga palengvina jų naudojimą, ypač autotransporto priemonėmis, o tai gali iš esmės paveikti Kiparisijos teritorijoje esančias kopų buveines ir gerokai daugiau trikdyti jūrinius vėžlius *Caretta caretta*. Taigi neprieštaraudama kelių dengimui bitumine danga šios teritorijos viduje Graikijos Respublika pažeidė Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.

60 Todėl reikia konstatuoti, kad toleruodama penkių naujų kelių prie Agiannaki paplūdimio atsiradimą ir kai kurių esamų privažiavimų ir kelių dengimą bitumine danga Graikijos Respublika neužkirto kelio patekimo į Kiparisijos teritorijoje esantį paplūdimį infrastruktūros plėtrai, todėl neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį. Vis dėlto tą patį kaltinimą reikia atmesti, kiek jis susijęs su kelio, jungiančio Kalo Nero paplūdimį ir Elaia palei esamą geležinkelio liniją.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo nelegalias stovyklavietes Kiparisijos teritorijoje

– Šalių argumentai

61 Komisija Graikijos Respubliką kaltina dėl to, kad ši toleravo, jog:

— už Kalo Nero paplūdimio esantis kelias naudojamas kaip stovyklavietė kemperiams ir

— Elaia paplūdimio kopose esančiame pušyne nuolat neorganizuotai stovyklaujama.

62 Komisijos nuomone, neorganizuotas stovyklavimas kelia problemų saugant kopas ir miško buveines. Be to, jis trikdo jūrinius vėžlius *Caretta caretta*.

63 Nors Graikijos Respublika ir tvirtina, kad neorganizuotas stovyklavimas draudžiamas visoje šalyje, ji pripažįsta, jog nepaisant draudimo ir policijos veiksmų toks stovyklavimas toliau praktikuojamas. Ji nurodo, kad taip Kiparisijos teritorijoje stovyklaujama jau 30 ar 40 metų, tačiau toks stovyklavimas palaipsniui mažėja.

– Teisingumo Teismo vertinimas

64 Nustatyta, kad Graikijos Respublika neginčija, jog nesiėmė priemonių, pakankamų tam, kad užtikrintų neorganizuoto stovyklavimo Kiparisijos teritorijoje draudimo laikymąsi. Taip pat nustatyta, kad neorganizuotas stovyklavimas šioje teritorijoje gali gerokai pakenkti atitinkamoms kopų buveinėms ir iš esmės trikdyti jūrinius vėžlius *Caretta caretta*.

65 Todėl reikia konstatuoti, kad nesiėmusi priemonių, pakankamų tam, kad užtikrintų neorganizuoto stovyklavimo prie Kalo Nero ir Elaia paplūdimių draudimo laikymąsi, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo barų veiklą Kiparisijos teritorijoje esančiame paplūdimyje

– Šalių argumentai

66 Komisija kaltina Graikijos Respubliką dėl to, kad ši toleravo mažiausiai trijų barų tarp Elaia ir Kalo Nero veiklą. Šių barų naktį keliamas triukšmas ir šviesos trikdė dedančius kiaušinius jūrinius vėžlius *Caretta caretta* ir kėlė pavojų ką tik išsiritusiems jaunikliams.

67 Komisija nurodo, kad 2011 m. rugpjūčio 13 d. Kalo Nero paplūdimyje vyko šventė. Ji pripažįsta, kad Graikijos valdžios institucijos pareiškė ketinančios panaikinti šiuos barus, tačiau teigia, jog 2012 m. liepos 17 d. jos atstovų apsilankymo metu minėti barai vis dar ten buvo. Anot Komisijos, 2013 m. tie patys barai nevykdė veiklos, bet infrastruktūra vis dar ten buvo.

68 Graikijos Respublika teigia, kad 2013 ir 2014 m. aptariamame paplūdimyje neveikė jokia maitinimo įstaiga ir kad visi barai ir jų atitinkama įranga buvo išvežti. Ji pažymi, kad vienintelė išimtis yra Kalo Nero paplūdimys, kuriame tokios medinės konstrukcijos buvo išardytos vėliau.

– Teisingumo Teismo vertinimas

69 Kadangi įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybės narės padėtį pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigoje, o į vėliau padarytus pakeitimus Teisingumo Teismas negali atsižvelgti, į įvairias šalių nurodytas faktines aplinkybes, įvykusias po 2012 m. gruodžio 1 d., t. y. Graikijos Respublikai nustatyto termino užtikrinti Komisijos pagrįstos nuomonės laikymąsi, nebus atsižvelgta Teisingumo Teismui vertinant tariamą įsipareigojimų neįvykdymą.

70 Darytina išvada, kad Graikijos Respublika nepateikė įrodymų, galinčių patvirtinti, jog iki šio termino pabaigos ji ėmėsi priemonių, reikalingų tam, kad būtų išvengta jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi trikdymo dėl minėtų barų veiklos.

71 Todėl nesiėmusi priemonių, reikalingų tam, kad būtų apribota tarp Elaia ir Kalo Nero, t. y. jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi paplūdimiuose, esančių barų veikla, ir nepasirūpinusi tuo, kad šių barų daromas neigiamas poveikis netrikdytų šios rūšies, valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnių 2 dalį.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo įrangos ir įrenginių buvimą Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose

– Šalių argumentai

72 Komisija Graikijos Respubliką kaltina dėl to, kad ji toleravo, jog Kiparisijos teritorijoje yra per daug paplūdimių įrangos, būtent skėčių nuo saulės ir šezlongų. Be to, ji nurodo, kad, nors Graikijos valdžios institucijos nurodė išardyti kelias šios teritorijos paplūdimiuose įrengtas pakylas, jos nebuvo išardytos, o 2011 m. liepos 28 d. viešbučiui „Messina Mare“ net buvo išduotas leidimas įrengti naują pakylą.

73 Anot Komisijos, šie paplūdimio įrenginiai dėl to, kad įrengti ir paliekami paplūdimyje naktį, turi neigiamą įtaką jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi vietoms, nes dėl jų sumažėja vietos lizdams ir sudaromos kliūtys judėti vėžliams.

74 Graikijos Respublika nurodo, kad 2013 ir 2014 m. Vounaki, Elaia ir Agiannaki paplūdimiuose nebuvo nei skėčių nuo saulės, nei šezlongų. Tam tikras kiekis skėčių nuo saulės ir šezlongų dar buvo Kalo Nero paplūdimyje, bet už jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi teritorijos ribų. Dėl įrengtos prie viešbučio „Messina Mare“ pakylas ši valstybė narė teigia, kad jog tai yra paprasčiausia rampa, kad neįgalūs asmenys galėtų patekti į įstaigą.

– Teisingumo Teismo vertinimas

75 Pirma, dėl skėčių nuo saulės ir šezlongų Graikijos Respublika tik pažymi, kad nuo 2013 m., t. y. pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, tokia įranga yra tik Kalo Nero paplūdimyje, toliau nuo jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi vietų. Taigi ši valstybė narė netiesiogiai pripažįsta, kad iki šiol nesumažino šių vėžlių dauginimosi vietose esančios paplūdimių įrangos.

- 76 Antra, dėl Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose įrengtų pakylų reikia pažymėti, kad Graikijos Respublika neginčia nei jų buvimo pasibaigus Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, nei tikimybės, kad jos labai kenkia Kiparisijos teritorijoje esančioms kopų buveinėms ir gerokai trikdo jūrinius vėžlius *Caretta caretta*, o tik tvirtina, kad prie viešbučio „Messina Mare“ leista pakyla yra neįgaliems asmenims skirta rampa.
- 77 Komisija neginčia šios pakylas paskirties. Tačiau nors pakyla, skirta neįgaliųjų asmenų judėjimui palengvinti, iš principo gali būti laikoma įrengta dėl su žmonių sveikata susijusių viršesnių privalomųjų viešojo intereso pagrindų, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 4 dalį, toks pateisinimas reiškia, be kita ko, jog reikia išnagrinėti, ar yra ne tokių žalingų sprendimų, ir palyginti atitinkamus interesus remiantis pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalį atliktu poveikio saugomos teritorijos apsaugos tikslui vertinimu (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 57 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Kadangi Graikijos Respublika šiuo klausimu nepateikė jokio paaiškinimo, darytina išvada, kad dėl pakylas, dėl kurios išduotas leidimas, įrengimo prie viešbučio „Messina Mare“ taip pat pažeista Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalis.
- 78 Todėl reikia konstatuoti, kad nesiėmusi priemonių tam, kad Kiparisijos teritorijoje sumažintų paplūdimiuose, kuriuose dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, esančios įrangos ir įvairių įrenginių skaičių, ir leidusi įrengti pakylą prie viešbučio „Messina Mare“ Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo Kiparisijos teritorijoje esančių paplūdimių valymą sunkiasvorėmis transporto priemonėmis

– Šalių argumentai

- 79 Komisija Graikijos Respubliką kaltina dėl to, kad Avlona (Graikija) savivaldybėje paplūdimiai buvo valomi naudojant sunkiasvores transporto priemones, taip dėl jų svorio suspaudžiant smėlį ir dėl vibracijos išardant jūrinių vėžių *Caretta caretta* lizdus.
- 80 Graikijos Respublika atsako, kad taip buvo elgiama ne visada, o tik atskirais atvejais ir kad išsiuntus oficialų pranešimą tokių atveju nebuvo nustatyta. Be to, 2013 m. liepos mėn. ir 2014 m. gegužės mėn. Aplinkos ministerijos priimtais nacionalinės teisės aktais buvo siekiama išvengti tokių incidentų numatant, kad šių vėžių dauginimosi laikotarpiu paplūdimiai turi būti valomi rankiniu būdu.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 81 Nors Graikijos Respublikos nurodyti teisės aktai buvo priimti pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui ir Teisingumo Teismas negali į juos atsižvelgti vertindamas tariamą įsipareigojimų neįvykdymą, šiam kaltinimui negalima pritarti. Iš tiesų Komisija ne tik neginčia šios valstybės narės teiginio, kad nurodytas atvejis yra pavienis, bet ir nepateikia įrodymų, patvirtinančių tokių incidentų kartojimąsi arba būtinybę imtis specialių jų prevencijos priemonių.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo neteisėtą smėlio gavybą Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose

– Šalių argumentai

- 82 Komisija Graikijos Respubliką kaltina dėl to, kad ji toleravo nekontroliuojamą smėlio gavybą Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose.

- 83 Ši valstybė narė teigia, kad Komisija nepateikė nė vieno tokios veiklos įrodymo.
- 84 Vis dėlto dublike Komisija pateikia lentelę, skirtą įrodyti, jog pati Graikijos Respublika manė, kad dėl smėlio gavybos Kiparisijos teritorijai keliamas didelis žalos padarymo pavojus.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 85 Pagal Procedūros reglamento 128 straipsnio 1 dalį atsiliepiame į ieškinį ir dublike šalys dar gali pateikti savo argumentus pagrindžiančių įrodymų ar pasiūlymų pateikti įrodymus ir turi nurodyti priežastis, dėl kurių uždelsė juos pateikti.
- 86 O jei Komisija nenurodo priežasčių, dėl kurių pavėlavo pateikti įrodymą, į jį negali būti atsižvelgta Teisingumo Teismui vertinant šios institucijos nurodomą įsipareigojimų neįvykdymą.
- 87 Kadangi Komisija nepateikė įrodymų, kurie galėtų patvirtinti šį jos kaltinimą, šiuo klausimu ieškinys atmestinas.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo žemės ūkio veiklos plėtrą Kiparisijos teritorijoje

– Šalių argumentai

- 88 Komisija Graikijos Respubliką kaltina dėl:

- dirbamos žemės plotų didinimo kopų teritorijoje,
- kopų arimo tarp Elaia ir Agiannaki ir
- avių auginimo paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*.

- 89 Komisija nurodo, kad dėl dirbamos žemės plotų didinimo kopų teritorijoje žalojamos kopos, kur dauginasi ši rūšis, ir kad drėkinimo vanduo gali daryti poveikį šalia esančių vėžlių lizdams. Dėl šių kultūrų lemiamo drėgmės padidėjimo gali pasikeisti smėlio temperatūra ir dėl to gali išsiriti daugiau vyriškos lyties vėžliukų, o tai gali pažeisti pusiausvyrą *Caretta caretta* rūšies populiacijoje.
- 90 Komisija tvirtina, kad nuo 2013 m. vasario 20 d. iki kovo 3 d. tarp Agiannaki ir Elaia buvo ariamos kopos; dėl to buvo sunaikintos kelios jūrinių vėžlių *Caretta caretta* buveinės, o jokių atkūrimo veiksmų nebuvo imtasi.
- 91 Komisija teigia, kad auginant avis paplūdimiuose, kur šie vėžliai dauginasi, tiesiogiai ir netiesiogiai sunaikinami lizdai. Jie sutrypiami, o kiaušiniai sunaikinami dėl žemės vibracijos.
- 92 Graikijos Respublika primena, kad per pastaruosius dvidešimt metų žemės ūkio veikla verčiamasi gerokai mažiau ir kad iki 2001 m. dirbamos žemės plotų atitinkamose vietovėse sumažėjo apie 25–30 %. Kiparisijos teritorijoje nevyko kultūrų plėtra į kopas, nes smėlio substratas tam nėra tinkamas, o už šios teritorijos ribų esantis regionas yra ypač derlingas.
- 93 Ši valstybė narė nurodo, kad Komisijos nurodytas arimas buvo vykdomas žemės ūkio plotuose.

- 94 Avių auginimas paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, neįmanomas, nes paplūdimyje neauga jokių žolių. Bet kuriuo atveju Graikijos Respublikos nuomone, šie vėžliai užkasa kiaušinius į tokią gylį, kad avys negalėtų sutripti lizdų arba kad jų negalėtų sunaikinti tokio trypimo sukeliama žemės vibracija.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 95 Pirma, dėl tariamo dirbamos žemės plotų didinimo kopų teritorijoje reikia konstatuoti, kad, kaip savo išvados 105 punkte pažymėjo generalinė advokatė, Komisija nepateikė įrodymų, galinčių paneigti Graikijos Respublikos teiginį, kad Kiparisijos teritorijoje tokios plėtros nenustatyta. Todėl negalima pritarti Komisijos kaltinimui, kiek jis susijęs su šiuo klausimu.
- 96 Antra, kadangi Komisijos nurodytas tariamas kopų teritorijų arimas vyko pasibaigus Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, toks kaltinimas taip pat negali būti pateiktas Graikijos Respublikai, todėl ir šis Komisijos pateiktas kaltinimas atmestinas, kiek jis susijęs su šiuo klausimu.
- 97 Trečia, reikia konstatuoti, kad Komisija neginčija Graikijos Respublikos teiginio, kad paplūdimyje, kuriame dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, nėra jokios augmenijos ir kad Komisijos pateiktos nuotraukos įrodo ne auginimo veiklą, o kelių avių buvimą šiame paplūdimyje. Kad ir kaip būtų, Komisija nepateikė jokių įrodymų, leidžiančių daryti išvadą, kad avių buvimas, kaip antai pavaizduotas šiuose nuotraukose, gali daryti žalą vėžlių lizdams, iškastiems smėlyje 40–60 cm gylyje. Tokiomis aplinkybėmis reikia atmesti ir šiuo klausimu pateiktą Komisijos kaltinimą.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo šviesos taršą Kiparisijos teritorijoje

– Šalių argumentai

- 98 Komisija Graikijos Respubliką kaltina dėl to, kad ji nesiėmė tinkamų priemonių, kurios yra reikalingos siekiant išvengti, kad savivaldybės užtikrinamas visuomeninių kelių ir pajūrio apšvietimas, taip pat su Kiparisijos teritorija besiribojančių restoranų, viešbučių ir parduotuvių šviesos trikdytų kiaušinius dedančius jūrinius vėžlius *Caretta caretta* ir ypač darytų poveikį link jūros judantiems išsiritusiems vėžliukams. Ji nurodo, kad šie procesai buvo patvirtinti per jos atstovų apsilankymą vietoje 2012 m. liepos 17 d.
- 99 Graikijos Respublika teigia, kad keliai apšviečiami jau daug metų ir toks apšvietimas buvo įrengtas iki nacionalinės teisės aktų, kuriuose nurodyta atlikti tinkamą įvertinimą, kaip numatyta Direktyvoje 92/43, priėmimo. Ji tvirtina, kad, siekiant išspręsti šią problemą, 2014 m. buvo priimti teisės aktai, taikomi paplūdimiams, kur šie vėžliai dauginasi, ir kuriuose numatyta, be kita ko, pareiga įsitikinti, kad privačių ir viešųjų šaltinių skleidžiama šviesa nepasiekia paplūdimio, kad vėžliukai neprarastų nuovokos dėl laiko ir erdvės. Be to, pajūryje esančioms įstaigoms ir viešbučiams buvo uždrausta naudoti prožektorius. Taip pat buvo numatyta pritvirtinti uždengiančias plokšteles ir naudoti specialias lempas.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 100 Dėl Graikijos Respublikos argumento, kad keliai buvo apšviečiami dar iki tinkamo tokių įrenginių įvertinimo pagal Direktyvą 92/43, pakanka konstatuoti, kad pagal šią direktyvą joje nustatytas draudimas bloginti būklę neapsiriboja vien atitinkamos valstybės narės pareiga uždrausti arba nutraukti tik naują žalą keliančią veiklą.

- 101 Todėl reikia konstatuoti, jog nesiėmusi tinkamų apsaugos priemonių tam, kad būtų išvengta, kad nuo Kiparisijos teritorijos įtraukimo į BST sąrašą 2006 m. liepos 19 d. esamas kelių apšvietimas trikdytų jūrinius vėžlius *Caretta caretta*, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį (pagal analogiją žr. 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/09, EU:C:2011:768, 127 ir 128 punktus).
- 102 Taip pat reikia pritarti Komisijos kaltinimui dėl jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymo, kurį lemia su Kiparisijos teritorija besiribojančių restoranų, viešbučių ir parduotuvių šviesa.
- 103 Iš tiesų šiuo klausimu Graikijos Respublika pažymi tik tai, kad 2014 m., t. y. pasibaigus Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, siekdama išspręsti šią problemą ji priėmė teisės aktus, o tai netiesiogiai įrodo, jog iki tol ši valstybė narė nesiėmė priemonių, reikalingų kovai su jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymu dėl šviesos taršos.
- 104 Todėl nesiėmusi būtinų ir pakankamų priemonių apriboti šviesos taršą Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo žvejybą Kiparisijos teritorijos pakrančių vandenyse

– Šalių argumentai

- 105 Komisija nurodo, kad žvejyba šalia Kiparisijos teritorijoje esančių paplūdimių, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, yra šios rūšies trikdymo šaltinis, nes keliaujantys dėti kiaušinių arba grįžtantys iš lizdų vėžliai gali patekti į tinklus arba susidurti su žvejybos laivais. Šiuo klausimu ji remiasi prie ieškinio pridėta ataskaita, kurioje nurodyta, kad žvejyba statomais dugniniais tinklais vykdoma tiesiog paplūdimio vandenyse, kartais iš laivų valdomais tralais ne daugiau kaip vieno kilometro atstumu iki paplūdimio.
- 106 Graikijos Respublika tvirtina, kad pradėjus saugoti šią teritoriją žvejyba joje apribota ir kad įvairios Europos Sąjungos priemonės taip pat prisidėjo prie to, kad žvejyba regione sumažėtų. Žvejybos laivų buvo labai mažai, o informavimo kampanija buvo siekiama užtikrinti, kad vėžliai nebūtų gaudomi atsitiktinai.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 107 Reikia konstatuoti, kad toks bendrojo pobūdžio teiginys dėl žvejybos sumažėjimo ir žvejų informavimo nepaneigia Komisijos teiginių, kuriuos patvirtina prie ieškinio pridėtos ataskaitos išvados.
- 108 Todėl darytina išvada, kad, nesiėmusi reikalingų ir pakankamų priemonių apriboti žvejybą Kiparisijos teritorijoje esančių paplūdimių, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, pakrančių vandenyse, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.

Dėl pirmojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika toleravo pramoginių laivų ir vandens dviračių naudojimą Kiparisijos teritorijos pakrančių vandenyse

– Šalių argumentai

- 109 Komisija mano, kad pramoginiai laivai ir vandens dviračiai, naudojami netoli Kiparisijos teritorijoje esančių paplūdimių, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, yra vėžlių trikdymo šaltinis. Kai kurie iš jų net žūva susidūrę su šiomis vandens transporto priemonėmis. Šios institucijos nuomone, ieškinio 18 ir 21 prieduose pateikta informacija patvirtina šį kaltinimą.
- 110 Graikijos Respublika teigia, kad minėta informacija nepatvirtina Komisijos teiginių ir ji visiškai neįrodė, jog vėžliai žuvo dėl pramoginių laivų ir vandens dviračių padarytų sužalojimų.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 111 Vykstant procedūrai dėl išipareigojimų neįvykdymo Komisija turi įrodyti tariamą išipareigojimų neįvykdymą ir pateikti Teisingumo Teismui duomenis, reikalingus patikrinti, ar išipareigojimai buvo neįvykdyti (2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-87/14, EU:C:2015:449, 22 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 112 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad darydama ieškinyje nuorodą į jo priedus ir nepateikdama dėl šių priedų konkrečių reikšmės turinčių paaiškinimų Komisija nepateikia duomenų, reikalingų jos nurodomam išipareigojimų neįvykdymui patikrinti; bet kuriuo atveju reikia konstatuoti, kad tokie duomenys neišplaukia akivaizdžiai iš minėtų priedų.
- 113 Todėl reikia atmesti Komisijos grindžiant ieškinį šiuo klausimu pateiktą kaltinimą.
- 114 Šiomis sąlygomis konstatuotina, kad:
- toleravusi pastatų statybą Agiannaki 2010 m., nesant pakankamo reglamentavimo – kitų pastatų Agiannaki naudojimą 2006 m. ir penkiasdešimties poilsio namų tarp Agiannaki ir Elaia statybos darbus, o taip pat leidusi 2012 m. statyti trejus poilsio namus Vounaki;
 - toleravusi patekimo į Kiparisijos teritorijoje esantį paplūdimį infrastruktūros plėtrą, t. y. penkių naujų kelių į Agiannaki paplūdimį atsiradimą ir tam tikrų esamų privažiavimų ir kelių dengimą bitumine danga;
 - nesiėmusi priemonių, pakankamų tam, kad užtikrintų neorganizuoto stovyklavimo prie Kalo Nero paplūdimio ir Elaia draudimo laikymąsi;
 - nesiėmusi priemonių, reikalingų tam, kad būtų apribota tarp Elaia ir Kalo Nero, t. y. jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi paplūdimiuose, esančių barų veikla, ir nepasirūpinusi tuo, kad šių barų daromas neigiamas poveikis netrikdytų šios rūšies;
 - nesiėmusi priemonių, reikalingų tam, kad Kiparisijos teritorijoje sumažintų paplūdimiuose, kuriuose dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, esančios įrangos ir įvairių įrenginių skaičių, ir leidusi įrengti pakylą prie viešbučio „Messina Mare“;
 - nesiėmusi reikalingų ir pakankamų priemonių apriboti šviesos taršą Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Carettacaretta*, ir
 - nesiėmusi reikalingų ir pakankamų priemonių apriboti žvejybą Kiparisijos teritorijoje esančių paplūdimių, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, pakrančių vandenyse,

Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį.

Dėl antrojo kaltinimo, grindžiamo Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies nepaisymu

Šalių argumentai

- 115 Pateikdama antrąjį kaltinimą ir grįsdama savo ieškinį Komisija remiasi tuo, kad Graikijos Respublika pažeidė Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį.
- 116 Komisija valstybę narę kaltina dėl įsipareigojimų pagal šią nuostatą neįvykdymo, nes valstybė neatliko tinkamo projekto, tiesiogiai nesusijusio su Kiparisijos teritorijos administravimu arba tam nebūtinų, bet galinčių ją reikšmingai paveikti, poveikio vertinimo. Komisija teigia, kad toks poveikio vertinimas turėjo būti atliktas prieš:
- suteikiant leidimą statyti Kiparisijos teritorijoje įvairius poilsio namus ir statant juos;
 - atidarant naujus kelius ir dengiant tam tikrus šioje teritorijoje esančius kelius;
 - įrengiant naujus barus minėtoje teritorijoje esančiuose paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vežliai *Caretta caretta*;
 - įrengiant tos pačios teritorijos pajūryje kelių apšvietimą ir
 - išplečiant dirbamos žemės plotus į Kiparisijos teritorijos kopų sistemą.
- 117 Komisijos teigimu, ši veikla buvo vykdoma iš anksto neatlikus jokio vertinimo: nei konkretaus kiekvienos atskiros veiklos rūšies poveikio vertinimo, nei visų veiklos rūšių bendro poveikio vertinimo. Ji pažymi, kad nė viena iš šių veiklos rūšių nėra tiesiogiai susijusi su Kiparisijos teritorijos administravimu arba nėra būtina jam ir, tikėtina, šios veiklos rūšys daro didelį poveikį šiai teritorijai dėl to, kad ji yra labai svarbi jūriniams vėžliams *Caretta caretta* ir atitinkamai natūraliai buveinei.
- 118 Graikijos Respublika nurodo, kad visi planai ir projektai, įvykdyti regione neatlikus „tinkamo įvertinimo“, buvo susiję su statybomis, užbaigtomis iki pareigos atlikti tokį įvertinimą nustatymo. Dėl po šios datos įvykdytų planų ir projektų ji teigia, kad buvo laikomasi Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies reikalavimų, o kai buvo nesilaikoma – pradėti administraciniai ir baudžiamieji procesai.
- 119 Ši valstybė narė tvirtina, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies reikalavimai ir joje numatytos procedūros buvo perkelti į nacionalinę teisę ir kad statybos leidimų išdavimas ir statybos darbų vykdymas sustabdytas iki Prezidento dekreto priėmimo. Taigi minėta valstybė narė įvykdė įsipareigojimus pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį.

Teisingumo Teismo vertinimas

- 120 Primintina, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje numatyta vertinimo procedūra, kuria, atliekant išankstinę kontrolę, siekiama užtikrinti, kad planas ar projektas, tiesiogiai nesusijęs su teritorijos administravimu ar jam nebūtinas, bet galintis ją reikšmingai paveikti, būtų tvirtinamas, tik jeigu jis nepakenks šios teritorijos vientisumui (2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ir kt.*, C-43/10, EU:C:2012:560, 110 punktas).
- 121 Vadinas, ši nuostata yra svarbi tik tada, kai kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos suteikia projekto leidimą, o prieš suteikiant tokį leidimą buvo tinkamai įvertintas šio projekto poveikis atitinkamai teritorijai.

- 122 Todėl bet kokie veiklai, kuriai taikomas reikalavimas gauti leidimą, bet kuri buvo vykdoma jo negavus, t. y. neteisėtai, Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis neturi būti taikoma. Tokiomis aplinkybėmis negalima konstatuoti, kad dėl tokio šios nuostatos pažeidimo nebuvo įvykdyti įsipareigojimai.
- 123 Vis dėlto minėta nuostata turi būti taikoma veiklai, vykdytai gavus išankstinį leidimą, būtent statyti namus Agiannaki (jie pastatyti 2010 m.), trejus poilsio namus Vounaki (2012 m.) ir įrengti pakylą prie viešbučio „Messina Mare“.
- 124 Kadangi dėl šios veiklos galėjo išnykti kopos ir galėjo būti trikdomi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, suteikiant tokios veiklos leidimą turėjo būti iš anksto atliktas jos poveikio įvertinimas.
- 125 Šiomis aplinkybėmis, kadangi Graikijos Respublika netvirtina, kad šie leidimai buvo išduoti iki 2006 m. liepos 19 d., t. y. iki Kiparisijos teritorijos įtraukimo į BST sąrašą, arba prieš suteikiant juos buvo atliktas poveikio vertinimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, darytina išvada, kad suteikusi leidimą dėl namų, pastatytų Agiannaki 2010 m., trejų poilsio namų, pastatytų Vounaki 2012 m., ir pakylas prie viešbučio „Messina Mare“ įrengimo, ši valstybė narė neįvykdė šioje nuostatoje numatytų įsipareigojimų.
- 126 Atmesti likusią kaltinimo dalį.

Dėl trečiojo kaltinimo, grindžiamo Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktų nepaisymu

- 127 Komisija kaltina Graikijos Respubliką pažeidus Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus, nes ši nesiėmė visų reikiamų priemonių tam, kad būtų sukurta ir taikoma veiksminga griežtos jūrinių vėžlių *Caretta caretta* apsaugos sistema Kiparisijos teritorijoje, kad būtų užkirstas kelias bet kokiam šios rūšies trikdymui dauginimosi laikotarpiu ir bet kokiai veiklai, galinčiai pabloginti dauginimosi vietų būklę ar padaryti joms žalą.
- 128 Komisija primena, kad pagal šią nuostatą griežta Direktyvos 92/43 IV priedo a punkte nurodytų gyvūnų rūšių apsaugos sistema turi būti sukurta siekiant uždrausti tyčinį šių rūšių trikdymą, be kita ko, dauginimosi laikotarpiu, taip pat siekiant uždrausti dauginimosi ir poilsio vietų būklės bloginimą ar naikinimą. Pagal tokią griežtos apsaugos sistemą reikalaujama sukurti išsamų teisinį pagrindą ir taikyti konkrečias ir specialias apsaugos priemones.
- 129 Graikijos Respublika teigia, jog nepažeidė Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktų.

Dėl trečiojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika nepatvirtino išsamaus ir nuoseklaus teisinio pagrindo

– Šalių argumentai

- 130 Komisija teigia, kad pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalyje numatytą griežtos apsaugos sistemą reikalaujama priimti nuoseklias ir suderintas prevencinio pobūdžio priemones. Ji pažymi, kad Graikijos Respublika pripažino, jog toks išsamus ir nuoseklus teisinis pagrindas dar nepatvirtintas – jis tik kuriamas.
- 131 Komisija mano, kad siekiant užtikrinti Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktuose numatytą apsaugą nepakanka visų šioje valstybėje narėje galiojančių teisės aktų nagrinėjamu klausimu. Tokių teisės aktų buvimu ši valstybė narė pirmą kartą rėmėsi atsiliepime į ieškinį. Be to, kai kurie iš jų buvo priimti iki Direktyvos 92/43 įsigaliojimo, todėl juose nėra specialių nuostatų, galinčių tenkinti šios direktyvos 12 straipsnio reikalavimus.

- 132 Ši institucija teigia, kad, nesant suderintų ir nuoseklių nacionalinės teisės aktų, griežta jūrinių vėžlių *Caretta caretta* ir jų dauginimosi vietų apsauga neužtikrinama. Apsaugos sistema negali būti sukurta priėmus kelias atskiras priemones dėl aplinkos apsaugos apskritai, kuriose nenumatoma konkrečiai vengti bet kokio tyčinio atitinkamos rūšies trikdymo dauginimosi laikotarpiu ir bet kokios veiklos, galinčios pabloginti tos rūšies dauginimosi vietų būklę.
- 133 Komisija pažymi, jog tai, kad neatrodo, jog jūrinių vėžlių *Caretta caretta* lizdų Kiparisijos teritorijoje sumažėjo, savaime negali paneigti išvados, kad Graikijos Respublika nepatvirtino veiksmingos apsaugos priemonių. Ji nurodo, kad neseniai konstatuotą lizdų skaičiaus padidėjimą lėmė tai, jog jūriniai vėžliai *Caretta caretta* saugomi nuo 1992 m. ir kad bet koks poveikis šiai rūšiai paprastai pasireiškia po 20 metų. Be to, iš 2002 m. sausio 30 d. Sprendimo *Komisija / Graikija* (C-103/00, EU:C:2002:60) ir 2006 m. kovo 16 d. Sprendimo *Komisija / Graikija* (C-518/04, nepaskelbtas Rink., EU:C:2006:183) matyti, jog lizdų nebūtinai turi sumažėti, kad būtų konstatuotas trikdymas, dėl kurio pažeidžiamas Direktyvos 92/43 12 straipsnis.
- 134 Graikijos Respublika tvirtina, jog Komisija neteisingai teigia, pirma, kad Graikijos Respublika nepriėmė pakankamai teisės aktų apsaugos srityje ir, antra, kad jai nepavyko taikyti konkrečių ir veiksmingų apsaugos priemonių. Jos nuomone, Komisija negali teigti, jog Kiparisijos teritorijoje blogėja buveinių būklė, jos trikdamos ir dėl to rūšims daromas didelis poveikis, nors minėtoje teritorijoje vykdomos veiklos poveikis net nebuvo tinkamai įvertintas.
- 135 Šios valstybės narės nuomone, jūrinių vėžlių *Caretta caretta* populiacija nuolat didėja ir nėra jos natūralaus paplitimo arealo mažėjimo grėsmės, todėl negalima remtis tuo, kad pažeisti Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktai.
- 136 Graikijos Respublika mano, kad Graikijos teisės sistema apima plačią, nuoseklią, labai griežtą ir ypač veiksmingą jūrinių vėžlių *Caretta caretta* apsaugos institucinę sistemą. Šiuo klausimu ji daro nuorodą į įvairius įstatymus ir reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktus, kurie visi kartu sudaro pakankamą pagrindą iki Prezidento dekreto priėmimo.
- 137 Ši valstybė narė primena, kad niekada netvirtino, jog visi minėti aktai priimti specialiai dėl Kiparisijos teritorijos ir aptariamų rūšių, tačiau teigė, kad veiksmingai jas apsaugo, taigi užtikrina tinkamą ir griežtą apsaugos sistemą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnį. Pagal šią nuostatą nereikalaujama, kad griežta apsaugos tvarka būtų apibrėžta viename vieninteliame teisės akte.
- 138 Galiausiai Graikijos Respublika nurodo Prezidento dekreto charakteristikas, priemones ir pasekmes ir praneša, kad netrukus, kai *Symvoulío tis Epikrateias* (Valstybės Taryba) pateiks nuomonę, jis bus priimtas. Vis dėlto ji pažymi, kad šio Prezidento dekreto projekto buvimas nereiškia, kad iki to laiko Graikijos teisės sistemoje nebuvo griežtos ir veiksmingos apsaugos sistemos.

– Teisingumo Teismo vertinimas

- 139 Reikia priminti, kad pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus valstybės narės privalo imtis reikiamų priemonių tam, kad būtų sukurta į šios direktyvos IV priedo a punkte įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų natūralaus paplitimo areale sistema, draudžianti šių rūšių individus tyčia trikdėti, ypač jų dauginimosi, jaunikių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu, taip pat bloginti dauginimosi ar poilsio vietų būklę ar naikinti jas.
- 140 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad šiai nuostatai perkelti būtina, kad valstybės narės ne tik priimtų visus teisės aktus, bet ir imtųsi šiuo aspektu konkrečių ir specialių apsaugos priemonių ir kad pagal griežtos apsaugos sistemą reikalaujama priimti nuoseklias ir suderintas prevencinio pobūdžio priemones (2012 m. kovo 15 d. Sprendimo *Komisija / Kipras*, C-340/10, EU:C:2012:143, 60 ir 61 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

- 141 Teisinių priemonių visuma nėra išsami įstatymų ir reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų sistema, jei šios priemonės neleidžia užkirsti kelio Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo bloginti būklę nepaisymui arba turi būti nuolat papildomos, kad užtikrintų tos pačios direktyvos 12 straipsnyje reikalaujamą apsaugą.
- 142 Tai, kad šio sprendimo 114 punkte nustatyti keli Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo bloginti būklę pažeidimai, leidžia daryti prielaidą, kad išsamios ir nuoseklios prevencinio pobūdžio teisės aktų sistemos nėra.
- 143 Šią prielaidą taip pat patvirtina tai, kad Graikijos Respublikoje buvo priimti įvairūs ministerijų potvarkiai, be kita ko 2013 m. gegužės 23 d., 2013 m. liepos 23 d., 2014 m. vasario 14 d. ir 2014 gegužės 8 d., visų pirma dėl tinkamo paplūdimių naudojimo, dėl tam tikrų rūšių žemės ūkio veiklos sustabdymo, dėl privačių įstaigų paplūdimyje skleidžiamos šviesos apribojimo, dėl leidimų statyti išdavimo sustabdymo, dėl kai kurių rūšių statybos veiklos draudimo ir dėl draudimo tiesti ir dengti bitumine danga kelius Kiparisijos teritorijoje.
- 144 Tokių teisinių priemonių patvirtinimas pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui pakankamai įrodo, kad iki šio termino nacionalinių teisės aktų sistema buvo neišsami.
- 145 Taigi Graikijos Respublika negali pagrįstai teigti, kad priimant šiai teritorijai apsaugoti skirtą Prezidento dekretą paprasčiausiai buvo siekiama surinkti ir konsoliduoti minėto termino pabaigoje jau galiojusius teisės aktus.
- 146 Atvirkščiai, iš *Symvoulío tis Epikrateias* (Valstybės Taryba) nuomonės matyti, kad Graikijos Respublikos pagal Sąjungos teisę priimti išipareigojimai reiškia, kad ji privalo priimti naujus teisės aktus dėl Kiparisijos teritorijos apsaugos ir per kuo trumpesnę laiką pateikti šiai institucijai naują dekreto projektą.
- 147 Be to, Graikijos Respublika negali pagrįstai teigti, kad dėl to, jog jūrinių vėžlių *Caretta caretta* populiacija nuolat didėja, jos nereikia kaltinti dėl išipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus neįvykdymo.
- 148 Iš tikrųjų, kaip teigia Komisija, aplinkybė, pavyzdžiui, rūšies populiacijos stabilumas, savaime nepaneigia išvados dėl atitinkamos nacionalinių teisės aktų sistemos išsamumo (pagal analogiją žr. 2006 m. kovo 16 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-518/04, EU:C:2006:183, 21 punktą).
- 149 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad nepriėmusi išsamių, nuoseklių ir griežtų įstatymų ir kitų reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų, skirtų jūriniams vėžliams *Caretta caretta* apsaugoti Kiparisijos teritorijoje, Graikijos Respublika neįvykdė išipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus.

Dėl trečiojo kaltinimo dalies, susijusios su tuo, kad Graikijos Respublika netaikė konkrečių, specialių ir veiksmingų priemonių

– Šalių argumentai

- 150 Komisija teigia, kad Graikijos Respublika netaiko specialių veiksmingų priemonių taip, kad užkirstų kelią, pirma, jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymui dauginimosi laikotarpiu ir, antra, vengtų veiklos, galinčios pabloginti šių dauginimosi vietų būklę arba sunaikinti jas.
- 151 Ji pažymi, kad Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies d punkte numatyta griežtesnė apsauga, nei numatyta šio straipsnio a–c punktuose, ir kad pagal minėtą d punktą draudžiamos ne tik tyčinės veikos.

- 152 Todėl vertinant, kiek tam tikra veikla „gali pabloginti dauginimosi vietų būklę arba jas sunaikinti“, reikia atsižvelgti į tai, kad ši rūšis deda kiaušinius tik kas dvejus ar trejus metus ir kad ji ypač jautri ir pažeidžiama, kiek tai susiję su garso ir šviesos tarša viso dauginimosi proceso metu, t. y. perėjimo ir vėžliukų judėjimo link jūros laikotarpiu.
- 153 Komisija nurodo, kad pabloginti Kiparisijos teritorijoje jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi vietų būklę arba sunaikinti jas gali įvairi jos ieškinyje nurodyta žmonių veikla, sudaranti kliūtis patekti į dauginimosi vietas, taip pat šviesos ir garso tarša.
- 154 Graikijos Respublikos nuomone, jos institucinė ir teisės sistema, reguliuojanti veiklą Kiparisijos teritorijoje, draudžia tų rūšių veiklą, kuri gali tyčia daryti poveikį jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi vietoms arba kenkti šiai rūšiai.
- 155 Ji teigia, kad pagal Komisijos patvirtintas gaires teritorijos būklės pablogėjimas vertinamas remiantis tuo, kaip išsaugota kiekviena rūšis ir buveinė; tai vertinama lyginant su pradinėmis sąlygomis, buvusiomis tada, kai atitinkamą teritoriją pasiūlyta pripažinti saugotina.
- 156 Be to, galimo poveikio visai teritorijai vertinimas, kiek tai susiję su jos ekologinėmis funkcijomis, turi būti atliekamas visoje saugomoje teritorijoje, o ne mažesnėje jos dalyje atskiriant nedideles paplūdimio dalis tam, kad būtų galima nustatyti reikšmingą trikdymą.
- Teisingumo Teismo vertinimas
- 157 Dėl tariamo draudimo trikdyti saugomas rūšis, numatyto Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b punkte, nepaisymo reikia konstatuoti, kad visus šio sprendimo 114 punkte nustatytus direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pažeidimus sudaro draudžiami jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymai.
- 158 Kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 143 punkte, tas pats pasakytina apie pastatų statybą Agiannaki 2006 m. Iš tikrųjų, kitaip, nei Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalyje numatytas bendras draudimas bloginti būklę ir trikdyti, šios direktyvos 12 straipsnyje numatyta rūšių apsauga pagal jos 4 straipsnio 5 dalį nėra siejama su Kiparisijos kopų įtraukimu į jos 4 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje numatytą sąrašą. Taigi, kaip matyti iš minėtos direktyvos 23 straipsnio 1 dalies, ši apsauga taikoma jau nuo 1994 m.
- 159 Kadangi tokie trikdymo bėgiai bent jau sutiko su tuo, kad dauginimosi laikotarpiu jūriniai vėžliai *Caretta caretta* galėjo būti trikdomi, Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtinta sąlyga dėl tyčinio pobūdžio yra įvykdyta (šiuo klausimu žr. 2006 m. gegužės 18 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-221/04, EU:C:2006:329, 71 punktą).
- 160 Šiomis aplinkybėmis darytina išvada, kad per nustatytą terminą nesiėmusi visų konkrečių priemonių, reikalingų siekiant užkirsti kelią tyčiam jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymui rūšies dauginimosi laikotarpiu, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b punktą.
- 161 Komisijos ieškinyje taip pat tenkintinas tiek, kiek ji kaltina šią valstybę narę nesiėmus priemonių, reikalingų tam, kad būtų laikomasi Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies d punkte nustatyto draudimo bloginti dauginimosi vietų būklę ar naikinti jas.
- 162 Iš tiesų kelis šio sprendimo 114 punkte nustatytus šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pažeidimus ir sudaro veiklos rūšys, kurios neišvengiamai blogina jūrinių vėžlių *Caretta caretta* dauginimosi vietų būklę.

163 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad:

- nepriėmusi išsamių, nuoseklių ir griežtų įstatymų ir kitų reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų, skirtų jūriniams vėžliams *Caretta caretta* apsaugoti Kiparisijos teritorijoje;
- per nustatytą terminą nesiėmusi visų konkrečių priemonių, reikalingų tam, kad būtų užkirstas kelias tyčiniam jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymui šios rūšies dauginimosi laikotarpiu ir
- nesiėmusi priemonių, reikalingų tam, kad būtų laikomasi draudimo bloginti minėtos rūšies dauginimosi vietų būklę ar naikinti jas,

Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

164 Pagal Procedūros reglamento 138 straipsnio 3 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

165 Kadangi tiek Komisijos, tiek Graikijos Respublikos dalis reikalavimų buvo patenkinta, o dalis atmesta, reikia nuspręsti, kad kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. Kadangi Graikijos Respublika:

- toleravo pastatų statybą Agiannaki (Graikija) 2010 m., nesant pakankamo reglamentavimo – kitų pastatų Agiannaki naudojimą 2006 m. ir penkiasdešimties poilsio namų tarp Agiannaki ir Elaia (Graikija) statybos darbus, taip pat leido 2012 m. statyti trejus poilsio namus Vounaki (Graikija);
- toleravo patekimo į Kiparisijos (Graikija) teritorijoje esantį paplūdimį infrastruktūros plėtrą, t. y. penkių naujų kelių į Agiannaki paplūdimį atidarymą ir tam tikrų esamų privažiavimų ir kelių dengimą bitumine danga;
- nesiėmė priemonių, pakankamų tam, kad užtikrintų neorganizuoto stovyklavimo prie Kalo Nero (Graikija) paplūdimio ir Elaia draudimo laikymąsi;
- nesiėmė priemonių, reikalingų tam, kad būtų apribota tarp Elaia ir Kalo Nero, t. y. paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, esančių barų veikla, ir nepasirūpino tuo, kad šių barų daromas neigiamas poveikis netrikdytų šios rūšies;
- nesiėmė priemonių, reikalingų tam, kad Kiparisijos teritorijoje sumažintų paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, esančios įrangos ir įvairių įrenginių skaičių ir leido įrengti pakylą prie viešbučio „Messina Mare“;
- nesiėmė priemonių, reikalingų tam, kad būtų pakankamai apribota šviesos tarša Kiparisijos teritorijoje esančiuose paplūdimiuose, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, ir
- nesiėmė priemonių, reikalingų tam, kad būtų pakankamai apribota žvejyba Kiparisijos teritorijoje esančių paplūdimių, kur dauginasi jūriniai vėžliai *Caretta caretta*, pakrančių vandenyse,

ji neįvykdė įsipareigojimų pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos, iš dalies pakeistos 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB, 6 straipsnio 2 dalį.

2. Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, nes išdavė leidimus dėl namų, pastatytų Agiannaki 2010 m., trejų poilsio namų, pastatytų Vounaki 2012 m., ir pakyls įrengimo prie viešbučio „Messina Mare“.

3. Kadangi Graikijos Respublika:

- nepriėmė išsamių, nuoseklių ir griežtų įstatymų ir kitų reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų, skirtų jūriniams vėžliams *Caretta caretta* apsaugoti Kiparisijos teritorijoje;
- per nustatytą terminą nesiėmė visų konkrečių priemonių, reikalingų tam, kad būtų užkirstas kelias tyčiniam jūrinių vėžlių *Caretta caretta* trikdymui šios rūšies dauginimosi laikotarpiu, ir
- nesiėmė priemonių, reikalingų tam, kad būtų laikomasi draudimo bloginti šios rūšies dauginimosi vietų būklę ar naikinti jas,

ji neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies b ir d punktus.

4. Atmesti likusią ieškinio dalį.

5. Europos Komisija ir Graikijos Respublika padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Parašai.